

väl för påbörjande redan nästa år af de i förslaget åsyftade angelägnaste arbetena anhållit, att Eders Kongl. Maj:t täcktes hos Riksdagen göra nådig framställning om anslag af allmänna medel till belopp af åtminstone 200,000 R:dr att ställas till Eders Kongl. Maj:ts disposition under år 1874.

Behovet af kraftiga och skyndsamma åtgärder för ökad hospitalsvård för sinnessjuka har synts Riksdagen till fullo ådagalagdt. Om därför, såsom önskvärdt varit, något eller några af de utaf Serafimerordensgillet antydda byggnadsförslagen varit af Eders Kongl. Maj:t pröfvade, skulle Riksdagen icke tvekat att redan nu bevilja de för byggnadsarbetenas påbörjande erforderliga medel, men då Eders Kongl. Maj:t ännu icke tagit denna viktiga angelägenhet under nådigt öfvervägande, föranlåtes Riksdagen nu endast anhålla, att Eders Kongl. Maj:t täcktes låta uppgöra en fullständig plan för ett tillfredsställande ordnande af hospitalsvärden i riket samt till nästa Riksdag göra den nådiga framställning i ämnet, hvartill omständigheterna må finnas föranleda.

Riksdagen framhärdar etc.

Stockholm den 22 Maj 1873.

N:o 77.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 22 Maj 1873.

— — — — Andra Kammaren den 22 Maj 1873.

Riksdagens underdåniga Skrifvelse, med anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående inrättande af elementarskolor för kvinlig ungdom.

(Särskilda Utskottets Utlåtande N:o 2.)

S. A. K.

I underdånig skrifvelse den 16 Juni 1866 gjorde Rikets Ständer underdånig framställning derom, att Eders Kongl. Maj:t måtte, på sätt lämpligast pröfvades, lå

utreda och undersöka dels i hvilken mån offentliga läroanstalter för qvinlig ungdom kunde anses ytterligare böra på det allmännas bekostnad upprättas, och dels huru, i sådan händelse, dylika anstalter borde organiseras, samt att Eders Kongl. Maj:t täcktes för en kommande Riksdag låta framlägga den utredning, som sålunda kunde i frågan vinnas, jemte de förslag som deraf kunde föranledas.

Sedan Eders Kongl. Maj:t uppdragit verkställandet af den utaf Rikets Ständer begärda utredningen åt en särskild komité, och denna den 18 November 1868 afgifvit underdånigt betänkande, har Eders Kongl. Maj:t, efter öfvervägande af hvad i detta ärende förekommit och på de grunder, som äro omförmälda i ett Riksdagen jemväl tillhandakommet utdrag af det inför Eders Kongl. Maj:t i Stats-Rådet den 3 Januari innevarande år hållna protokoll öfver ecklesiastikärenden, uti nådig proposition af den 30:de i sistnämnde månad föreslagit Riksdagen:

att på statsverkets bekostnad må inrättas till en början fyra offentliga elementarskolor för qvinlig ungdom, belägna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping, och afsedda att efter behof utvidgas, dock under vilkor att dessa kommuner förbinda sig att, så länge skolorna fortgå, på egen bekostnad anskaffa och underhålla för dem erforderliga och lämpliga lokaler med passande platser för lärjungarnes vistelse i fria luften under fristunderna;

att för hvarje af nämnda skolor, hvilka till en början komme att omfatta ej flera än tre klasser, beviljas ett årligt anslag af 5,000 riksdaler, att användas i öfverensstämmelse med den stat, som enligt nyssberörda statsrådsprotokoll är föreslagen;

att ordinarie lärare eller lärarinna, som fullgjort vilkoren för kompetens till lektors- eller adjunktsbefattning vid elementarläroverken, må, i likhet med hvad för adjunkter vid sistnämnda läroverk är stadgadt, ega att, efter viss tids för nit och skicklighet vitsordad tjenstgöring, åtnjuta rätt till löneförhöjning;

att föreståndarinnan må, efter tio års lika vitsordad tjenstgöring, erhålla tillökning i lönen med 500 riksdaler, och derefter, om hon fullgjort ofvannämnda kompetensvilkor, åtnjuta samma rätt till löneförhöjning, som i nästföregående moment omförmäles, dock så att lönen icke må öfverstiga 3,000 riksdaler; samt

att för berörda ändamål under riksstatens åttonde hufvudtitel samt rubrik. *»elementarskolor för qvinlig ungdom»*, näst efter anslaget till *»seminarium för bildande af lärarinnor»*, uppföres ett nytt *»reservationsanslag»* å tillhoppa 20,000 riksdaler, hvaraf möjligen uppkommande besparingar må användas till sådana nödiga utgifter för elementarskolorna, som icke af dem kunna eller af kommunerna böra bestridas.

I afseende på önskvärdheten deraf, att god och grundlig elementar-undervisning må så allmänt som möjligt komma den qvinliga ungdomen till godo, instämmer Riksdagen i de åsigter, som finnas uttalade i bilagan till Eders Kongl. Maj:ts nådiga proposition och i förut nämnda komiterades betänkande.

Vid pröfningen af den nådiga propositionen har Riksdagen likväl funnit skäl till betänkligheter i afseende på beskaffenheten af de nu föreslagna skolorna. Dessa

skulle omfatta endast tre klasser, och intagningsåldern utgöra 9 år, hvadan barnen redan vid 12 års ålder skulle avsluta sin skolkurs. Riksdagen fruktar, att de kunskaper, som kunde inhemtas under denna korta tid och vid så unga år, ej skulle komma att medföra verkligt gagn för eleverna efter deras utträde ur skolan. Visserligen äro dessa skolor afsedda att efter behof utvidgas, men då en sådan utvidgning göres beroende af den erfarenhet, som framdeles komme att vinnas rörande omfattningen och beskaffenheten af det gagn, som sådana anstalter kunde medföra, torde en tillökning med flera klasser ej allt för snart komma i fråga, hvadan den af Riksdagen påpekade olägenheten länge nog skulle komma att ega rum.

Vida mer maktpåliggande är likväl det spörsmålet, huruvida staten bör anses ega förbindelse att ensam bekosta den qvinliga undervisningen, och om denna bör vara kostnadsfri.

Af ålder har väl i vårt land den högre undervisningen för den manliga ungdomen meddelats nästan uteslutande på statens bekostnad i af denne inrättade läroverk, och det kan ej förnekas, att denna anordning medfört åtskilliga fördelar. I samma mån som välståndet i landet ökats, har likväl tilloppet i de offentliga skolorna blifvit så stort, att statens omkostnader för dessa skolor i betydlig grad ökats, och det har derföre satts i fråga, huruvida icke de föräldrar, som befinna sig i goda ekonomiska vilkor, borde anses pligtiga att mer än hittills deltaga i omkostnaderna för sina barns undervisning.

Riksdagen anser sig icke böra afgöra huruvida dessa yrkanden stödja sig på tillräckliga grunder, men tillåter sig erinra derom, att, så vidt Riksdagen har sig bekant, uti intet annat land kostnadsfri undervisning meddelas i samma utsträckning som hos oss.

I fråga åter om den qvinliga undervisningen har någon grundsats i detta afseende icke kunnat blifva fastställd, emedan ännu inga åtgärder från statens sida blifvit vidtagna för att i vidsträcktare mån se denna undervisning till godo. Så mycket angelägnare blifver det derför, att de första stegen i denna riktning äro väl öfverlagda, så att ett fortskridande på den en gång beträdda vägen må kunna ske utan för stora olägenheter.

Olika åsikter hafva yppat sig derom, huruvida staten har samma förpligtelser med afseende på den qvinliga som på den manliga ungdomens bildning. Riksdagen för sin del anser förbindelserna i förra afseendet vara större, derför att staten mer tager mannens verksamhet i anspråk än qvinnans, och fruktar för den skull, att Eders Kongl. Maj:ts nådiga proposition innehåller ett vidsträcktare erkännande af statens skyldighet att vidkännas uppföringar för qvinnans bildning, än landet kan och bör åtaga sig.

Hade staten en gång börjat upprätta och ensam underhålla offentliga flickskolor, så blefve en återgång svår, om ej omöjlig. Anspråk skulle framträda, som

det blefve omöjligt att tillfredsställa, fastän rättvisan fordrade, att den ena orten erhöle en skola lika väl som den andra.

Ehuru Riksdagen af dessa skäl ej anser sig böra bifalla upprättandet af flickskolor på det sätt, som af Eders Kongl. Maj:t blifvit föreslaget, anser Riksdagen likväl sjelfva saken vara i hög grad behjertansvärd, och att för den skull staten borde uppmuntra till inrättande af goda undervisningsanstalter för qvinnor genom att understödja sådana läroverk. Detta skulle, enligt Riksdagens mening, bäst kunna ske på det sätt, att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de åsichter, som af komiterade uttalats, staten samverkade med kommunerna för ändamålet vinnande. De bidrag som staten åtog sig att lemna, torde då lämpligen böra gifvas under vissa villkor rörande skolornas omfång, lärares och lärarinnors kompetens, skolafgifternas maximibelopp, frie elevplatser, rättighet för staten att utöfva kontroll öfver de särskilda skolornas verksamhet m. m., hvilka bestämmelser likväl enligt Riksdagens tanke ej borde gå derhän, att kommunernas rätt att organisera dessa skolor efter sina behof trädde för nära.

På sådant sätt blefve det enligt Riksdagens öfvertygelse möjligt att lättare och snarare få goda qvinliga bildningsanstalter upprättade öfverallt i landet, än om staten ensam åtog sig att successivt anordna sådana. Åtskilliga kommuner hafva utan något statsunderstöd ådagalagt ett verksamt nit för den qvinliga undervisningens befrämjande. Vissheten om att erhålla ej obetydliga bidrag af allmänna medel skulle utan tvifvel stegra ifvern att erhålla en väl ordnad undervisning för flickor.

Men framför allt bör, enligt Riksdagens åsigt, staten underlätta kommuners äfvensom enskildas bemödanden för den qvinliga undervisningens befrämjande, genom att i vidsträcktare omfattning sörja för lärarinnors bildande. För denna ytterst viktiga angelägenhet anser nemligen Riksdagen, att hittills uträttats mindre, än som önskligt varit. Väl anslogs vid Riksdagen 1859—1860 erforderliga medel till inrättande af ett seminarium för bildande af lärarinnor, hvilket läroverk 1861 började sitt arbete och sedan dess på ett tillfredsställande sätt verkat för sin uppgift att förse familjer och enskilda skolor med lärarinnor, hvilka ega ett högre mått af kunskaper, än som folkskolelärarinne-seminarierna kunde meddela. Men enligt hvad Riksdagen erfarit, har antalet af de unga qvinnor, som utgått från detta i sitt slag enda läroverk i vårt land, icke varit tillräckligt att ens fylla det behof af så kvalificerade lärarinnor, hvilket hittills visat sig. Än mindre skall detta blifva möjligt, om ett större antal flickskolor inrättas, af hvilkas lärarinnor krävas större kunskaper och pedagogisk skicklighet.

På grund häraf har Riksdagen icke ansett sig kunna bifalla Eders Kongl. Maj:ts nådiga proposition i detta ämne, men deremot beslutit att hos Eders Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Eders Kongl. Maj:t täcktes för näst sammanträdande Riksdag framlägga nådigt förslag i hvad mån och under hvilka villkor staten må understödja af kommuner upprättade undervisningsanstalter för qvinlig ungdom och

i sammanhang dermed om vidtagande af de ytterligare åtgärder, som kunna erfordras för bildande af lärarinnor.

Riksdagen framhärdar etc.

Stockholm den 22 Maj 1873.

N:o 78.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 23 Maj 1873.

— — — — Andra Kammaren den 23 — —

Riksdagens underdåniga Skrifvelse, om förändringar i de vid meddelande af tillåtelse för utländing att här i riket förvärfva och besitta fast egendom, eller idka bergsbruk m. m. hittills följda grundsatser.

(Andra Kammarens Tillf. Utskotts (N:o 3) Utlåtande N:o 27 samt Första Kammarens Tillf. Utskotts (N:o 3) Betänkande N:o 8 och Utlåtande N:o 12.)

S. A. K.

Uti flera, inom Riksdagens båda Kamrar väckta, motioner har uppmärksamheten fästats å de vådor, som, efter motionärernes förmenande, kunde föränledas deraf, att utländingar, utan att i riket sig bosätta och blifva svenska medborgare, få med Kongl. Maj:ts tillåtelse förvärfva och besitta fast egendom, idka bergsbruk m. m., hvilken åsigt motionärerne hufvudsakligen grundat på nedannämnda förhållanden:

Sedan genom Kongl. Kungörelsen den 3 Oktober 1829 förklarats, att utländsk undersåte, som icke erhållit svensk medborgarerätt, icke är berättigad att i riket förvärfva och besitta fast egendom, utan att dertill hafva undfått Kongl. Maj:ts nådiga tillåtelse, samt att i följd deraf uppbud och fasta å egendomen ej må utländsk man beviljas; så hade under den derefter förfutna tiden till år 1860 dylika tillåtelser icke